

Trump și tentativele anulării alegerilor prezidențiale din 2020
[Trump and the attempts to cancel the 2020 presidential election]

Dan PAVEL

Abstract: *What happened in the United States in the last months of 2020 and in the first month of 2021 was the climax of the crisis of American democracy. The polarization of American politics and society grew, and the bipartisan system failed in political cleavage. The pressure from various radical groups culminated in severe political violence, and social media played a negative role, encouraging hate speech, conspiracy theories, and incitement to violence. Never in the history of American democracy has an incumbent president failed to acknowledge his defeat or try to prevent the installation of a new president. Under the Trump administration, America was facing a threefold crisis: the humanitarian pandemic crisis; a severe economic crisis, as a result of the pandemic; and the social crisis. No one knows, however, what the long-term effects of the 2020 presidential election will be, and no one knows if an internally threatened democracy can withstand.*

Keywords: *US 2020 election, Trump, crisis, political violence, political cleavage, democracy.*

Proiectul de a scrie o analiză politică „normală” a alegerilor prezidențiale americane din 2020 mi-a fost dejucat chiar de comportamentul fostului președinte Donald Trump. Aveam și o solidă bază de plecare pentru un demers comparativ: textul publicat în revista *Polis*, acum patru ani, despre alegerile prezidențiale din 2016, intitulat „Efectul alegerilor americane asupra lumii” (pe care ulterior l-am extins și inclus în forma „Efectul alegerilor americane asupra lumii și cum a răspuns planeta provocării Trump”, în volumul *Războaiele neterminate din era Facebook* de la editura Polirom¹). Pe termen lung, intenționez să scriu un întreg volum asupra lui Donald Trump, mai ales din perspectiva impactului asupra sistemului de relații internaționale, dar – pentru a avea o poveste întreagă, cu toate semnificațiile - numai după finalizarea formală a președinției, indiferent că trebuia să aștept consumarea unui mandat sau chiar două. Ceea ce s-a petrecut însă în ultimele șase luni de mandat și mai ales după alegeri m-a forțat să îmi schimb tipul de abordare. A fost ceva ieșit din comun și trebuie tratat ca atare, iar pe lângă abordările

---

¹Dan Pavel, „Efectul alegerilor americane asupra lumii”, *Polis*, Volum V, Nr. 1 (15), Serie nouă, 2017, <http://revistapolis.ro/efectul-alegerilor-american-asupra-lumii/> (accesat pe 17 februarie 2021) ; și ”Efectul alegerilor americane asupra lumii și cum a reacționat planeta la provocarea Trump”, în Dan Pavel, *Războaiele neterminate din era Facebook*, Ed. Polirom, Iași, 2019.

”normale” de teorie politică, analiză instituțională, *political science*, *comparative politics*, cercetătorii trebuie să inoveze conceptual și teoretic, pentru a da seamă de realitate.

Alegerile prezidențiale din 2020, ca și alegerile pentru House of Representatives, pentru o treime din locurile pentru U.S. Senate, alegerile din toate statele, s-au petrecut într-un context politic, social și economic cu totul excepțional. Deși spațiul nu îmi permite să includ în acest text suficiente domenii și detalii relevante pentru ceea ce s-a petrecut, am să reconstitui parțial anumite contexte semnificative. Ieșirea din normalitatea democrației m-a obligat să țin cont de contexte mai largi decât cele strict electorale sau ale teoriei partidelor politice ori teoriei democrației.

Ceea ce s-a petrecut în Statele Unite ale Americii în ultimele luni ale anului 2020 și în prima lună din 2021 a reprezentat apogeul crizei democrației americane, dar nu neapărat finalul acesteia și începutul unei posibile renașteri. Pentru a redeveni funcțional, sistemul politic american trebuie reformat: dacă am menționa doar necesitatea reformei Colegiului Electoral ar fi suficient; s-au înmulțit în ultimele două decenii dezbaterile privind o reformă constituțională, în particular privind actualitatea anumitor amendamente, făcute la sfârșitul secolului al XVIII-lea (de pildă, *Second Amendment*, care se referă la dreptul de a purta arme, care în 2020-2021 a căpătat accente politice). De asemenea, sistemul de partide a ajuns într-un impas care nu poate fi depășit dacă se continuă tendințele din ultima jumătate de secol, exagerate în ultimele două decenii. În mod aparent paradoxal, în ciuda creșterii participării politice, electorale, civice și a întăririi funcțiilor de mobilizare, atât Partidul Republican, cât și Partidul Democrat trec printr-o criză a integrării. În ambele mari partide, devine tot mai dificilă coexistența elementelor moderate cu ramurile de extremă stângă și extremă dreaptă, din ce în ce mai nemulțumite, mai radicalizate. În ambele partide se putea constata înainte de alegeri lipsa de idei și soluții noi pentru reformarea și îmbunătățirea sistemului economic și politic. A predominat lupta electorală și politică. Nici stânga, iar cu atât mai puțin dreapta lui Trump, nu au avut planuri suficient de inovatoare și ambițioase pentru a confrunta inegalitățile economice în creștere, criza din sistemul de sănătate, sistemul public de educație, încălzirea globală, munca precară (de exemplu în *gig economy*) etc. Drept rezultat, încă din timpul președinției lui Barack Obama, lucru semnalat chiar de către acesta în recente sale memorii, publicate în noiembrie 2020, s-a văzut că fenomenul

bipartisanship – altădată mândria unora dintre cei mai valoroși politicieni aleși - a devenit aproape impracticabil².

Mai gravă decât orice altceva este degradarea asociațiilor voluntare și a naturii implicării cetățenești, pe care Alexis de Tocqueville le considera fundamentul civic al democrației americane. Fenomenele asociate schimbării accentelor activității asociaționale voluntare au fost semnalate încă acum un sfert de secol de către Robert Putnam, mai întâi în textul vizionar din *Journal of Democracy*, iar apoi în capodopera sa *Bowling Alone*, cea mai influentă *political science research* din ultimii șaizeci de ani. Criza democrației americane reprezintă un capitol reper al crizei democrației pe plan mondial³. Între timp, a crescut numărul asociațiilor voluntare americane de tip anticivic, rasist, antisemit, islamofob, antidemocratic, antiliberal, iar multe dintre acestea sunt puternic înarmate. Este o societate civilă intensă, dar cu valorile inversate. Ca și în perioada interbelică, democrația, parlamentarismul, republica și constituționalismul american sunt criticate, ba chiar atacate, de către anarhiști, neofasciști, neocomuniști, neoconservatori. Din pricina acelor presiuni, după al doilea val al democratizării, atunci s-a petrecut cel de-al doilea reflux (contraval) al democratizării. În actuala perioadă, după cel de-al treilea val al democratizării, început în 1974 cu "revoluția garioafelor" din Portugalia, s-au înmulțit semnele care indică posibilitatea unui al treilea reflux (contraval) al democratizării⁴.

S-a accentuat polarizarea vieții politice americane, iar altădată funcționalul sistem bipartid(ist) a eșuat în clivaj politic. Atât în 2020, cât și în ianuarie 2021, presiunea diferitelor grupuri radicale a culminat cu fenomene grave de violență politică, calificate (de către observatori, dar încă nu și de către Federal Bureau of Investigation sau Department of Justice) drept *domestic terrorism*. Iar *social media* au avut o contribuție negativă la încurajarea discursurilor urii (*hate speech*), teoriilor conspiraționiste și îndemnelor la violență convertite în acțiune. După venirea lui Trump la putere, democrația americană a încetat de a mai reprezenta un

---

²Barack Obama, *A Promised Land*, Viking/Penguin Random House, New York, 2020. Este primul volum al memoriilor și se încheie spectaculos, cu uciderea celui mai căutat terorist din lume, Osama bin Laden, șeful al-Qaeda, pe 1 mai 2011.

³Pentru degradarea fundamentelor democrației americane: Alexis de Tocqueville, *Despre democrație în America*, traducere de Magdalena Boiangiu și Beatrice Staicu/vol I; Claudia Dumitriu/vol II, Ed. Humanitas, București, 1995; Robert Putnam, "Bowling Alone: America's Declining Social Capital", *Journal of Democracy*, Volume 6, Number 1, January 1995; Robert D. Putnam, *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*, A Touchstone Book, Simon & Schuster, New York, London, 2001.

⁴Pentru teoria valurilor democratizării, vezi Samuel P. Huntington, *The Third Wave. Democratization in the Late Twentieth Century*, The University of Oklahoma Press, Norman and London, 1993.

model; mai bine spus, a încetat de a mai fi un model pozitiv și a devenit un model negativ pe plan mondial. Un contramodel.

În ciuda regreselor menționate, în noiembrie 2020, alegerile au fost câștigate de către Joe Biden. Noul președinte a câștigat atât votul popular cât și votul electorilor. Biden a obținut cu mai mult de șapte milioane de voturi în plus (mai precis 81.268.867 voturi, adică 51,3%, față de Trump, care a obținut 74.216.747, adică 46,9%), iar în Colegiul Electoral scorul a fost de 302 la 232. După cum ne amintim, în alegerile din 2016, Trump a pierdut votul popular (câștigat de Hillary Clinton cu mai mult de trei milioane de voturi), dar a câștigat votul electorilor (cu un scor aproape în oglindă).

Dar, surpriză, președintele în funcție Donald Trump a negat că ar fi pierdut alegerile și i-a acuzat pe democrați de fraudă electorală! ”Președintele Pinocchio” (porecla dată de analiști) i-a mințit pe susținătorii săi că el ar fi câștigat alegerile. Șocul a fost dublu, pentru că milioane de alegători l-au crezut.

Niciodată în istoria democrației americane nu s-a întâmplat ca un președinte învins în alegeri să nu își recunoască înfrângerea, să conteste rezultatul și cu atât mai puțin să încerce împiedicarea instalării unui nou președinte și anularea alegerilor. Tentativa eșuată de lovitură de stat a lui Donald Trump este o parte a istoriei mondiale a infamiei. Culmea este că lovitura de stat planificată de fostul investitor imobiliar a fost aproape de reușită. Trump intenționa să declare legea marțială și să folosească armata SUA pentru a pune capăt turbulențelor puse la cale tot de el. Dar a fost dat de gol. Producerea loviturii de stat pe cale militară a fost oprită de o serie de lideri politici și militari, care au avertizat din timp asupra pericolului ca armata SUA să fie amestecată în politică, în intervenții asupra protestatarilor sau în falsa tentativă de a le pune capăt. Fostul președinte a continuat, însă, cu dimensiunea paramilitară a loviturii de stat și cu incitarea propriei baze electorale pentru nerecunoașterea rezultatului alegerilor. Reconstituirea celor petrecute este un demers necesar.

După declanșarea pandemiei din 2020, guvernul federal condus de Donald Trump a refuzat să inițieze măsurile medicale, epidemiologice, de distanțare socială, luate deopotrivă în state democratice și autoritare. Drept urmare, SUA a ajuns să fie statul cel mai afectat de pe planetă, cu cele mai multe infectări și decese (pe 10 februarie 2021, la nivel mondial erau 107.467.823 infectări și 2.352.861 decese, în vreme ce în SUA erau 27.799.946 infectări și 479.772 decese, adică aproximativ un sfert din infectările și decesele la nivel mondial; populația

SUA reprezintă 4,5% din populația lumii). În teorie, președintele din acea vreme a încurajat guvernatorii și autoritățile statelor să ia propriile măsuri. În practică, el a încercat și a reușit să influențeze negativ deciziile din mai multe state. În general, în statele cu guvernatori republicani s-a mers pe imitarea modelului comportamental lansat de Trump, caracterizat prin minimalizarea gravității pandemiei, ba chiar prin elemente de negaționism. Conducătorul Americii din anul pandemiei nu a purtat niciodată mască facială; singura excepție a fost când a vizitat un celebru spital militar (Walter Reed National Military Medical Center, din Bethesda, Maryland), unde intrarea era permisă doar cu mască și nu se făcea excepție nici măcar pentru comandantul suprem al armatei. Purtarea măștii faciale a devenit o modalitate de identificare politică. Refuzul măștii era un semn al loialității față de președintele populist și o sfidare a democraților, dar și a constatărilor științifice, medicale, epidemiologice. Constant, fără a ține cont de ratele morbidității și mortalității, el a încurajat ”redeschiderea economiei” (*reopening*). În statele cu guvernatori democrați, regulile de distanțare socială au fost mai stricte; Trump și-a încurajat simpatizanții să le conteste. Chiar și așa însă, s-a putut constata cât de puternic contradictorii au fost tendințele din *the swing states*, statele cu oscilații politice: cele care în mod tradițional au votat cu candidații democrați, dar care în 2016 au votat cu Trump; și care în 2020 aveau să voteze cu candidatul democrat Biden.

În statele cu guvernatori democrați, dar cu o preponderență republicană în parlamentul statal, au fost mari probleme în legătură cu raportarea la măsurile luate de autorități în timpul pandemiei. După ce guvernatorul democrat dădea anumite ordine executive, republicanii încercau să le anuleze în parlamentul statal. Statul Michigan a beneficiat de cea mai mare atenție, mai ales guvernatorul Gretchen Wilmer, democrata pe care Trump a atacat-o personal în mod suburban și împotriva căreia a incitat protestele vehemente ale milițiilor neofasciste înarmate, ale organizațiilor de extremă dreaptă, antivacciniste. După cum a scos la iveală presa, protestele din Michigan (și din zeci de alte locuri) împotriva măsurilor tipice pandemiei nu au fost proteste spontane. Ele au fost puternic sprijinite financiar de către miliardarii care îl sponsorizau pe Trump, prin intermediul unor fundații, comitete politice de acțiune, *websites*. Pe 17 aprilie 2020, Trump a încurajat pe Twitter protestele împotriva măsurilor stricte de distanțare socială luate de guvernatorii democrați ai statelor Michigan și Minnesota, cu mesajele: ”LIBERATE MICHIGAN!” și ”LIBERATE MINNESOTA!”. În ambele state aveau să fie mari probleme din pricina acestor incitări.

După incitării lui Trump, în Lansing, capitala statului Michigan, s-au petrecut incidente incredibile, care par un fel de repetiție cu public și costume pentru ceea ce avea să fie atacarea clădirii Capitolului din Washington, D.C. Sute de protestatari bine înarmați s-au strâns în fața sediului parlamentului (*statehouse*) din Michigan: ei voiau să pună presiune asupra reprezentanților parlamentari ca să voteze împotriva măsurilor luate de guvernatoarea Wilmer. Din pricină că închisese temporar și din motive medicale sălile de forță, restaurantele ori anumite firme, protestatarii o comparau pe Wilmer cu... Adolf Hitler!!! Pandemia a scos la iveală gradul precar de educație și de înțelegere al multora, în particular când era vorba de autoritarism, limitele libertății individuale, protejarea vieții, respectul față de semenii. Pe 30 aprilie 2020, membri ai milițiilor de extremă dreapta înarmate au pătruns în clădirea parlamentului, în sala de ședințe, iar forțele de ordine nici măcar nu au încercat să îi oprească (în schimb, grijulii, polițiștii au verificat temperatura corporală a bărbaților amenințatori și cu atitudine revendicativă, înarmați cu puști semiautomate). Guvernatoarea Wilmer nu s-a lăsat însă impresionată de *white supremacists*, dar nici neofasciștii incitați de Trump nu au cedat, dând de înțeles că nu se joacă de-a protestele (iar amenințările lor nu au fost o pură retorică). Guvernatoarea le-a atras atenția celor care amenințau cu violența și anunțau trecerea la fapte că vor fi trași la răspundere.

Neofasciștii din Michigan au pus la cale un plan minuțios, sofisticat, pentru răpirea guvernatoarei Wilmer, dar pe 8 octombrie 2020 FBI a anunțat că a reușit să împiedice punerea în aplicare a planului și că a arestat 14 bărbați, care au fost acuzați că sunt "*homegrown domestic terrorists*". Respectivii plănuiau "judecarea" guvernatoarei pentru trădare, executarea ei și a altor guvernatori, politicieni incozi, aruncarea în aer a clădirii Capitolului din Lansing și trimiterea de bombe prin poștă (modelul *Unabomber*). Cei mai mulți aveau deja notorietate, fiind figuri cunoscute din secvențele cu indivizii înarmați care au pătruns în parlamentul statului Michigan în aprilie (dintre nenumăratele surse am selectat texte care conțin fotografii cu respectivii indivizi). Era doar cu o lună înainte ca Trump să incite milițiile de *white supremacists* și pe simpatizanții săi să nu recunoască rezultatul alegerilor, să treacă la acțiune; culmea este că presa a menționat în octombrie evaluarea oficialilor privitoare la faptul că urmează noi atacuri, mai ales că sute de alte grupuri asemănătoare anunțau pe *social media* că vor urma "represalii", că vor fi pedepsiți "trădătorii"⁵.

---

⁵Pentru incidentele din statul Michigan, vezi: "Coronavirus: Armed protesters enter Michigan statehouse", *BBC News*, 1 May 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52496514> (accesat pe 17 februarie 2021); John Kapetaneas, Neil Giardino, Stephanie Fasano, Mack Muldofsky, Allie Yang, "How FBI says Michigan gov

În Minnesota, la "eliberarea" căreia îndemnase Trump, era guvernator Tim Waltz, unul dintre liderii Democratic-Farmer-Labor Party (DFL), partid local fondat în 1944 și asociat cu Partidul Democrat. Ambii senatori sunt membri DFL (inclusiv celebra Amy Klobuchar), în vreme ce în U.S. House of Representatives erau patru republicani și patru democrați (din DFL, inclusiv o altă celebritate, Ilhan Omar, una dintre primele două membre musulmane în U.S. Congress, originară din Somalia). Uciderea lui George Floyd de către poliție s-a petrecut pe 25 mai 2020 în orașul Minneapolis, cel mai populat din Minnesota, și tot acolo s-au declanșat protestele populare împotriva violenței poliției. După vizionarea clipului filmat al abuzului polițistilor, în câteva zile s-au răspândit la nivel național (și internațional): în peste 2.000 de localități din Statele Unite ale Americii (și din peste 60 de state ale lumii) au avut loc masive proteste legate de uciderea lui George Floyd. Fără să mai țină seama de recomandările de distanțare socială legate de coronavirusul sindromului respirator acut sever 2 (SARS-CoV-2), zeci de milioane de americani au protestat împotriva brutalității poliției față de afro-americani și a in justiției rasiale din SUA.

Sub administrația Trump, America se confrunta cu o triplă criză: criza umanitară a pandemiei; cea mai puternică criză economică, ca urmare a pandemiei; criza socială provocată de un nou caz de ucidere gratuită de către poliție a unui afro-american (în mod simptomatic, au avut loc mai multe asemenea crime ale poliției, atât în perioada de dinainte, cât și în cea de după, chiar în timp ce aveau loc mișcările de protest). Protestele din capitala federală Washington, DC, care îl vizau mai ales pe președintele în funcție, un simpatizant declarat al grupărilor de *white supremacists*, au fost deosebit de puternice, iar poliția și forțele de ordine au replicat rareori în conformitate cu normele legale din asemenea situații; excesul de zel, violența ieșită din comun a dus în multe cazuri la încălcarea normelor legale prin abuz de forță (utilizarea neprovocată de gaze lacrimogene, gloanțe de cauciuc etc.) și arestări în masă, inclusiv ale protestatarilor nonviolente. De altminteri, modul dur în care s-a reacționat în vară a fost contrastat cu "blândețea" excesivă față de gloatele care aveau să ia cu asalt clădirea Capitoliului, după incitarea președintelui⁶.

---

kidnapping plot went from texts, small gatherings to raid (14 men are accused of plotting to kidnap Gov. Gretchen Whitmer)", ABC News, 20 octombrie 2020, <https://www.newsweek.com/donald-trump-liberate-michigan-tweet-plot-kidnap-gretchen-whitmer-governor-1537719> (accesat pe 17 februarie 2021).

⁶Pentru tripla criză din timpul administrației Trump, vezi: Amnesty International, "USA: Law enforcement violated Black Lives Matter protesters' human rights, documents acts of police violence and excessive Force", 4 august 2020,

Mii de proteste din orașele americane s-au desfășurat civilizată, zilnic, uneori cu purtarea măștilor faciale și respectarea distanțării sociale, dar de cele mai multe ori fără asemenea precauții, iar manifestații și-au comunicat nemulțumirile în mod pașnic. Partea civică a societății civile a fost extrem de vizibilă, iar subiectele rasismului, inegalității, nedreptății sociale, necesității reformelor, au ocupat locul central. În anumite locuri, însă, protestele au fost deosebit de violente, cu incendieri, jafuri, distrugeri, atacarea forțelor de ordine, crime. Presa internațională și o parte din cea americană s-a preocupat aproape exclusiv de acestea din urmă. De pildă, CNN a difuzat ore întregi aceeași filmare cu trei tineri care au spart geamul unui magazin de încălțăminte în Los Angeles și au furat ”adidași”, în condițiile în care erau peste 100.000 de protestatari pașnici în restul orașului. Au fost și ciocniri brutale între membri ai organizațiilor de extremă stângă și cele de extremă dreaptă (de pildă, la Portland, statul Oregon, sau în Seattle, statul Washington, unde protestatarii au luat cu asalt secția de poliție din centrul orașului, au ocupat mai bine de o lună o zonă centrală, pe care au declarat-o ”zonă liberă de poliție”). Acolo unde au fost proteste prelungite și violente, s-au amestecat în mulțime nu doar cetățeni îngrijorați, cei mai mulți grupați în mișcarea Black Lives Matter, care a devenit un slogan american și internațional, ci și membri ai organizațiilor de extremă stângă (Antifa, zeci de alte organizații) ori foști pușcăriași, ”băieți de cartier,” membri din *street gangs*, organizații criminale.

Furia protestatarilor s-a abătut și asupra a numeroase statui și monumente din zona metropolitană a capitalei federale (adică și în statele Maryland și Virginia), precum și în alte orașe americane. Asemenea atacuri începuseră în 2017 și vizau numeroasele statui și monumente ale liderilor politici și militari confederați, adică din statele secesioniste care luptaseră în Războiul Civil American pentru menținerea sclaviei afro-americanilor. În 2020, pe lângă reminiscentele confederate, atacurile asupra monumentelor au avut ca țintă statui și monumente ale unor personalități politice, militare, culturale, religioase, care nu aveau nimic de-a face cu valorile confederaților: ”părinți fondatori” ai SUA (George Washington), revoluționari polonezi care au luptat în Războiul de Independență al SUA, Abraham Lincoln (marele eliberator al negrilor din sclavie), navigatorul Cristofor Columb (ca reprezentant și simbol al colonialismului care a procedat la crime împotriva indienilor nativi), ba chiar statui ale lui Isus Christos (pe motiv că reprezentau un ”bărbat alb”). Mă abțin să comentez aici pe larg, deoarece subiectul rescrierii istoriei prin ”demolări” merită o abordare aparte. În anumite orașe, protestatarii au atacat polițiști,

---

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/08/usa-law-enforcement-violated-black-lives-matter-protesters-human-rights/> (accesat pe 18 februarie 2021).

membri ai forțelor federale de ordine, s-au produs incendieri de mașini de poliție și particulare, magazine, restaurante, jafuri, crime. Câtă vreme protestatarii politici nu s-au delimitat din principiu de membrii bandelor urbane, de indivizii cu antecedente penale, ulterior a devenit aproape imposibil de demonstrat cine au fost protestatarii ”cuminți” și cine erau cei care au încălcat legea. Furia împotriva poliției s-a convertit în cereri radicale adresate autorităților, printre care și ”defund the police!” (în esență, revendicarea de a nu mai aloca fonduri poliției sau de a le reduce drastic, în condițiile în care fondurile pentru educație și sănătate sunt mult mai mici în multe orașe americane), ba chiar ”abolish the police!”.

Trump a fost sfătuit să invoce o lege specială, votată în 1807 – *The Insurrection Act* –, care i-ar fi permis să ordone intervenția armatei împotriva protestatarilor. Deja era convocată Garda Națională, forța alcătuită în general din rezerviști, care se dovedise eficientă în oprirea manifestărilor exagerate. *The Insurrection Act* a fost de mai multe ori invocată în istoria americană, pentru a-i proteja pe afro-americani de atacurile Ku Klux Klanului sau pentru a impune în statele Arkansas și Mississippi deciziile de desegregare hotărâte de U.S. Supreme Court, în condițiile în care liderii politici locali și grupurile de *white supremacists* se opuneau. Or, de-a lungul ultimei jumătăți de secol, tocmai pentru a evita folosirea armatei în chestiuni interne, a fost întărită U. S. National Guard. Președintele a încălcat atunci ”linia roșie”, prin convocarea armatei active la Washington, DC, și în alte părți ale federației americane; au fost convocate pentru misiuni de poliție și menținere a ordinii trupe bine antrenate în diferite locuri din lume, inclusiv în campaniile de *counter-insurgency* din Irak și Afganistan. Trump era hotărât să invoce *Insurrection Act*. Mai mulți generali de mare prestigiu au luat poziție împotriva planurilor lui Trump. Decisivă a fost chiar intervenția celui pe care președintele îl nominalizase în funcția de ministru al apărării (Secretary of Defense), Mark Esper, un loialist. La începutul lui iunie 2020, acesta a declarat răspicat că refuză categoric să folosească armata împotriva protestatarilor și că nu a fost de acord cu posibilitatea invocării *Insurrection Act*. El a ordonat retragerea în garnizoane a trupelor active. Trump nu a avut curajul să riposteze, dar nu a uitat afrontul. Din acel moment s-a bazat tot mai mult pe forțele paramilitare, ale căror efective sunt mai mari decât ale armatei regulate și Gărzii Naționale.

”The Donald” era în plină campanie electorală, iar comentatorii de dreapta și consilierii săi politici, formali sau informal, de la White House, din partid, din oligarhia financiară clientelară, îl încurajau să creadă că puternicele proteste din toată America și excesele

demolațiștilor de extremă stângă ar fi în favoarea lui, în ultimă instanță. Ei presupuneau că "America tăcută" (din acel moment) își va lua revanșa la vot împotriva protestatarilor vehemenți, împotriva acelor care voiau să impună cu forța "political correctness", iar președintele va avea de câștigat. Trump nu avea însă nici răspunsuri pentru revendicările sociale largi privind inegalitatea, rasismul, violența poliției împotriva minorităților, după cum nu avea soluții reale pentru criza medicală sau criza economică fără precedent. Între agenda publică și agenda președintelui erau discordanțe uriașe.

În schimb, președintele a denunțat distrugerile, incendierile, jafurile, a apărât poliția și rolul ei în societate (în numele "legii și ordinii", *law and order*, fără să dea atenție abuzurilor), a declarat că nu va mai permite demolarea monumentelor și statuilor, a amenințat că va declara Antifa drept organizație de tip "*domestic terrorism*". El a mizat pe frica de extrema stângă și a încercat să îl prezinte pe Biden drept un exponent al elementelor neosocialiste, progresiste, violente, ca pe un fel de criptocomunist, o variantă de Bernie Sanders. Dar Biden denunțase hotărât violențele manifestațiilor; acuzațiile nu i se potriveau, din moment ce era reprezentantul majorității de centru, moderate, din partidul democrat, beneficiind de un substanțial sprijin din partea celor mai puternice grupuri financiare de pe Wall Street, a proprietarilor și acționarilor celor mai puternice corporații capitaliste. Strategia lui Trump a fost de a minți constant, de a provoca ura și resentimentele, de a-și incita constant simpatizanții, și trebuie recunoscut că ea a fost eficientă. La fel de eficient (până la un punct) a fost și planul de a folosi forțele paramilitare în încercarea de a răsturna rezultatul alegerilor.

Nemulțumirile și dezaprobarea față de modul în care Trump conducea America, plus masivele proteste, s-au resimțit masiv în sondajele de opinie, care indicau de timpuriu o victorie categorică a candidatului democrat Joe Biden în alegerile prezidențiale. Perspectiva înlăturării de la putere a președintelui în funcție era respinsă de cercurile trumpiste, fiind invocată similitudinea cu alegerile prezidențiale 2016, când Hillary Clinton era socotită favorită în sondaje, dar în final a câștigat contracandidatul republican. Dar în 2020 situația era cu totul alta. America se confrunta cu trei crize (pandemia, criza economică, protestele sociale fără precedent), iar "the Donald" era judecat aspru pentru modul lamentabil în care se raportase la fiecare dintre ele. De această dată, candidatul *anti-Establishment* nu mai putea să invoce marginalizarea sa și a grupurilor de interese pe care le reprezenta. Cu luni înainte de *Super Tuesday*, Trump nu numai că a respins explicit posibilitatea de a fi învins în alegeri, dar a transmis propriilor alegători mesajul privind interdicția

de ”a permite” pierderea alegerilor. Chiar înaintea începerii Convenției Partidului Democrat, în august 2020, fostul președinte a declarat într-un discurs electoral: “The only way we’re going to lose this election is if the election is rigged. We can’t let that happen” (“singurul mod prin care vom pierde aceste alegeri este dacă alegerile sunt falsificate. Nu putem permite să se întâmple așa ceva”).

Părea o nouă fanfaronadă retorică a președintelui-provocator, dar mulți analiști, cercetători, ziariști, adversari politici și-au dat seama că va provoca mari probleme dacă pierdea. Unul dintre cei care au scris explicit despre acest lucru, cu mult înainte (adică în august 2020) a fost președintele prestigiosului think tank Carnegie Endowment for International Peace, William J. Burns, care a prevăzut că, dacă pierdea alegerile, Trump urma să le conteste și să ”submineze rezultatele”. Ar fi fost însă și mai rău dacă Trump ar fi câștigat alegerile din nou: în 150 de zile s-ar fi ales praful de ordinea mondială în care SUA deținea rolul primordial, așa cum se întâmplase o vreme după primul război mondial, iar apoi multă vreme după cel de-al doilea război mondial. Fost ambasador în Iordania și în Rusia, fost demnitar în State Department, atât în administrații republicane, cât și democrate, Burns știa ce spune; fiind un om inteligent, a admis că erau posibile atât victoria, cât și înfrângerea în alegeri competitive, democratice. După ce Biden a câștigat alegerile și înainte de a fi instalat la Casa Albă, el a anunțat nominalizarea lui Burns drept Central Intelligence Agency Director⁷.

Pentru a evita supraaglomerările din ziua votului în condiții de pandemie, în SUA a fost încurajat votul anticipat, prin corespondență sau la urne. În alegerile prezidențiale din 2020 a fost un număr record de voturi anticipate, 100 de milioane (aproape dublu față de cele 57 de milioane din 2016). Datorită mobilizării electorale făcute de către cele două megapartide, a fost un record absolut și relativ de voturi: au votat aproape 160 de milioane de alegători, record absolut (în 2016 au votat 137 de milioane); a fost egalat procentul votului din 1900 (când au votat aproximativ 15 milioane de cetățeni, republicanul William McKinley a fost reales, iar Theodore Roosevelt era vicepreședinte; un an mai târziu președintele avea să fie asasinat), cu 67% prezență dintre cei eligibili. Democrații și-au sfătuit alegătorii să respecte principiile distanțării sociale și a fost un vot anticipat masiv. Republicanii nu au făcut exces de zel. Conform procedurilor electorale și legale, în multe state, numărătoarea voturilor anticipate se făcea după numărarea voturilor

---

⁷William J. Burns, ”«America First» Enters Its Most Combustible Moment”, *The Atlantic*, 29 august 2020; textul a fost publicat de Carnegie Endowment for International Peace, <https://carnegieendowment.org/2020/08/29/america-first-enters-its-most-combustible-moment-pub-82604> (accesat pe 17 februarie 2021).

exprimate în ziua alegerilor. După terminarea votului la urne, încă din noaptea de 3 spre 4 noiembrie 2020, când Trump și echipa lui au văzut că balanța se înclina tot mai mult în favoarea perechii Joe Biden-Kamala Harris, au fost transmise mesaje către propriii susținători, care au luat cu asalt centrele electorale, cu strigătul disperat: ”*Stop the count!*” (“Oprăți numărătoarea!”). În replică, susținătorii lui Biden au manifestat în orașele americane, iar principala revendicare era ”*Count all the votes*” (“Numărați toate voturile!”). Dar nimeni nu a putut opri numărătoarea voturilor și niciun vot nu a rămas nenumărat.

Alegerile din noiembrie 2020 (prezidențiale, senatoriale ș.a.m.d.) au beneficiat de o atenție deosebită din partea autorităților electorale din fiecare stat, precum și a agențiilor federale însărcinate cu supravegherea securității votului și înlăturarea unor eventuale interferențe ale unor puteri străine, prin servicii secrete sau hackeri mercenari angajați de aceștia. Amestecul serviciilor secrete ale Rusiei în alegerile prezidențiale din 2016 nu a fost uitat. Drept urmare, au fost cele mai corecte alegeri din istoria americană. Corectitudinea procesului de votare și a procedurilor de numărare a voturilor a fost demonstrată când s-a trecut la renumărarea manuală a voturilor în statele unde republicanii și avocații lui Trump au făcut contestații. Mai mult, Trump și susținătorii lui au lansat o serie de teorii conspiraționiste privind fraudarea alegerilor. Una dintre ele susținea că exista un supercomputer electoral controlat de serviciile secrete americane care transforma o parte dintre voturile lui Trump în voturi pentru Biden. Pe 17 noiembrie 2020, Chris Krebs, directorul Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA), subordonat administrației Trump, a declarat că experții în securitate cibernetică ai agenției au verificat cu atenție și au constatat că sesizările privind fraudarea pe cale cibernetică a alegerilor sunt lipsite de temei. În aceeași zi, fără nicio explicație, printr-un *tweet*, președintele Trump l-a concediat pe directorul CISA, pe care tot el îl angajase. Concedierea oficialilor administrației Trump care au recunoscut corectitudinea alegerilor nu s-a oprit acolo.

Prin minciunile sale privind fraudarea alegerilor, fostul președinte a încurajat creșterea exponențială a numărului de cetățeni care credeau în teoriile conspiraționiste; era vorba de zeci de milioane de americani, dacă studiem sondajele de opinie, în care 80% dintre votanții republicani credeau ce le-a spus cel care pierduse alegerile. Cine făcea parte din conspirație? Concret și în felurite formule, cei care ar fi pus la cale furtul alegerile ar fi fost liderii Chinei comuniste, prin serviciile lor secrete, Antifa, Hugo Chavez (fostul președinte al Venezuelei, decedat în 2013), miliardarul George Soros, Fundația Clinton, firma Dominion Voting Systems,

CIA, mii de oficiali democrați și republicani (cum erau și aliații lui Trump, guvernatorii republicani din Georgia și Arizona, Brian Kemp și Doug Doucey).

După ce Trump a luat-o complet razna cu promovarea minciunii privind falsificarea alegerilor, o armată de avocați s-a adresat puterii judecătorești. Au fost deschise 86 de acțiuni în instanță, dar toate au fost respinse drept neîntemeiate de către judecători din diferite state; printre ei erau mulți nominalizați în funcție de către Trump. Multe reclamații erau false (de pildă, că ar fi votat în favoarea lui Biden 14.000 de persoane decedate, în Wayne County, statul Michigan); altele frizau pur și simplu absurdul (fiind de tipul – mi-a spus mie cineva că s-a furat masiv în statul Georgia, iar cel care mi-a spus știa de la altcineva, care avea un văr căruia îi dăduse pontul un vecin, care auzise o conversație la bar). Marea temere a susținătorilor lui Joe Biden era că dacă favoritul lor va câștiga alegerile, atunci Trump va încerca să le invalideze prin intermediul Curții Supreme de Justiție. În mandatul său, Trump a nominalizat la Curtea Supremă trei judecători, care au fost confirmați (Neil Gorsuch; Ken Kavanaugh; Amy Comey Barrett); raportul dintre conservatori și liberali era de 6-3. S-a dovedit însă că puterea judecătorească a rămas independentă. A existat o singură tentativă de invalidare a alegerilor ajunsă la forumul judecătoresc suprem: plângerea făcută de procurorul general al statului Texas, Ken Paxton (anterior, republican ales în Senatul Texas), care cerea invalidarea rezultatului alegerilor în patru state cheie (Georgia, Pennsylvania, Wisconsin, Michigan), în scopul anulării a 62 de voturi electorale. Cererea a fost descrisă de presă drept "cea mai prostească" din istoria contestațiilor electorale la cel mai înalt nivel. Curtea Supremă a respins-o ce neîntemeiată. Faptul că puterea judecătorească a rămas în mod ferm un pilon al democrației americane a fost una dintre puținele vești bune într-un an dominat de vești proaste și de deteriorarea democrației.

Fără a intra prea mult în detalii, trebuie menționat că au avut loc numeroase incidente legate de oficialitățile electorale statale. Chiar dacă era vorba despre republicani, acolo unde oficialitățile au confirmat corectitudinea alegerilor și victoria lui Biden (mai ales în *swing states*), ele au fost amenințate, hărțuite, atacate online sau fizic de către simpatizantii lui Trump. Pentru milioanele sale de simpatizanți, minciuna lansată de fostul președinte a contat mai mult decât miile de dovezi ale autorităților electorale, verdictele justiției, mărturiile observatorilor electorali și anchetele de presă. Președintele însuși a încercat să convingă oficialități republicane din diferite state (care erau subordonații săi și pe linie de partid, și pe linie de stat) să schimbe rezultatul alegerilor. Spre cinstea lor, aleșii republicani din diferite state au refuzat să falsifice

alegerile. Înregistrarea convorbirii sale telefonice cu secretarul de stat din Georgia, republicanul Brad Raffensperger, a fost publicată de către *Washington Post* (și agenția Associated Press a făcut rost de înregistrare), iar apoi de toată presa: Trump a făcut presiuni să se ”găsească” 11.000 de voturi pentru el, adică diferența de voturi în favoarea lui Biden, care ar fi fost furate. Spre cinstea sa, Raffensperger a refuzat și i-a repetat președintelui că deja voturile fuseseră numărate de trei ori în Georgia. În plus, i-a spus răspicat șefului său de partid și de stat că deține date greșite⁸.

Unul dintre cei mai loiali trumpiști a fost William Barr, Attorney General (Procurorul General al SUA și ”ministrul de interne”, coordonatorul Department of Justice). A fost acuzat în repetate rânduri că ar fi reprezentat cel mai eficient instrument folosit de președinte pentru a se proteja în delicate afaceri de stat (cum a fost raportul comisiei speciale pentru investigarea amestecului Rusiei în alegerile din 2016, condusă de Robert Mueller, fostul director al FBI). La solicitarea șefului său suprem, el a ordonat investigarea corectitudinii alegerilor pe întregul teritoriu american. Pe 1 decembrie 2020, Barr a declarat că Department of Justice nu a găsit dovezi ale unei fraude electorale răspândite, de natură să schimbe rezultatul votului (*”no evidence of widespread voter fraud that would change the outcome of the vote”*). Apoi, datorită eforturilor persistente ale lui Trump de a inversa în mod ilegal și imoral rezultatul alegerilor, prin intermediul unor procurori, Barr și-a dat demisia fără să mai aștepte sfârșitul mandatului, în decembrie 2020, înainte de Crăciun.

Președintele deja învins a încercat prin mijloace diverse să rămână în funcție și să împiedice venirea la Casa Albă a președintelui ales (*president elect*) Joe Biden. Am calificat acele încercări drept tentative de lovitură de stat. Am folosit pluralul pentru că Trump a folosit mijloace diferite, ”a jucat” mai multe cărți. Din fericire pentru democrație, în general, și pentru sistemul politic american, în particular, au fost tentative eșuate de lovitură de stat. După epuizarea mijloacelor legale de contestare a rezultatului alegerilor, el a trecut la mijloace ilegale. A încercat mijloace formale, instituționale, dar și mijloace informale, prin folosirea unor organizații ale societății civile (organizații de tip anticivic).

---

⁸Amy Gardner, ”«I just want to find 11,780 votes»: In an extraordinary hour-long call, Trump pressures Georgia secretary of state to recalculate the vote in his favor”, *Washington Post*, 3 ianuarie 2020, https://www.washingtonpost.com/politics/trump-raffensperger-call-georgia-vote/2021/01/03/d45acb92-4dc4-11eb-bda4-615aaefd0555_story.html (accesat pe 17 februarie 2021).

Sunt mai multe definiții/descrieri ale loviturii de stat. Pentru cei mai mulți autori, lovitura de stat (*coup d'état*) înseamnă îndepărtarea unui guvern și a puterilor sale ori acapararea unui guvern și a puterilor sale. Oricum, este o modalitate ilegală și/sau anticonstituțională de luare a puterii. Unii autori restrâng lovitura de stat la răsturnarea unui guvern (sau a unui regim politic/a puterii) *din interior*. Alți autori subliniază că guvernul poate fi răsturnat și *din exterior*, de către societatea civilă, iar actorii pot fi comunitatea de afaceri, sindicatele organizate, instituțiile religioase și media. Particularitățile tentativelor de lovitură de stat încercate de către Trump au fost legate de faptul că el a încercat să împiedice alternanța guvernamentală rezultată din alegeri. Se afla la putere în mod legitim, în urma alegerilor din 2016, dar a încercat să împiedice venirea la putere a celui ales legitim în 2020. El a încercat să folosească (simultan ori separat) atât lovitura din interior, cât și cea din exterior. Fostul președinte a încercat să folosească ilegal instituțiile care încă îi erau subordonate, prin apelul la proceduri excepționale, prin intermediul a diferite personaje aflate în fruntea instituțiilor sau prin schimbarea lor din funcție (procuratura, ministerul justiției, armata, serviciile secrete) pentru anularea rezultatului alegerilor și rămânerea în funcție. În același timp sau datorită faptului că nu a reușit prin modalitățile menționate, el a făcut apel la membri ai organizații paramilitare (de tip neofascist, rasist, antisemit, islamofob, *white supremacist*) și adepți ai teoriilor conspiraționiste⁹.

William Barr a refuzat să inverseze rezultatul alegerilor, iar adjunctul său, Jeffrey Rosen, care urma să fie succesorul său provizoriu, temporar (*Acting Attorney General*), a refuzat încă dinainte de a fi instalat în funcție. Cu toate acestea, tot s-a găsit un procuror gata să facă toate ilegalitățile de care avea nevoie Trump pentru a rămâne în funcție: era vorba despre un anume Jeffrey Bossert Clark, care ocupa funcția de *assistant attorney general*. JBC a acceptat să implice Department of Justice în răsturnarea rezultatului alegerilor și în înlocuirea din funcția de Acting Attorney General (*acting*, adică "temporar") a lui Rosen. A fost însă indiscret și i-a spus acestuia din urmă că îl va înlocui în curând. Dar Jeffrey Rosen și mai mulți procurori din conducerea Department of Justice au amenințat că își vor da demisia în bloc. Planul a căzut.

După cum am relatat, Trump era tentat de crearea unor oportunități pentru a folosi armata în propriile scopuri. Imediat după ce a aflat că a pierdut alegerile și împotriva practicilor de a înlocui din funcție pe cei aflați în funcții cheie în stat, la începutul lui noiembrie 2020, Trump l-a

---

⁹Leiv Marsteintredet, Andrés Malamud, "Coup with Adjectives: Conceptual Stretching or Innovation in Comparative Research?", *Political Studies*, 2020, Vol. 68 (4), <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0032321719888857> (accesat pe 17 februarie 2021).

destituit (printr-o postare pe Twitter) din funcția de Secretary of Defense pe Mark Esper, un loialist, dar care refuzase în vară să folosească armata împotriva protestatarilor. În ultimele luni de mandat, Trump a acordat o serie de grațieri controversate, dar avea aceste puteri constituționale. Unul dintre cei grațiați a fost generalul Michael Flynn, primul său National Security Advisor, dar care fusese compromis din pricina unor ”legături primejdioase” cu reprezentanți ai Rusiei. Flynn l-a sfătuit pe fostul său șef să folosească armata.

Jurnalistul David Ignatius de la *Washington Post*, specializat în probleme de *security*, servicii secrete, și care avea de ani de zile surse guvernamentale bine informate, a aflat despre planurile lui Trump și sfaturile primite de a provoca dezordini sociale și de a folosi armata pentru a le pune capăt. El a publicat un articol pe 26 decembrie 2020 și avertiza (profetic) că o organizație pro-Trump, ”Women for America First”, care ceruse aprobarea pentru convocarea unei mari manifestații pe 6 ianuarie 2021, va folosi pretextul protestului pentru a declanșa violențe grave împotriva autorităților statului; ca răspuns, Trump urma să invoce *the Insurrection Act* pentru a mobiliza armata; pasul următor era folosirea ”capabilităților militare” pentru a forța reorganizarea alegerilor din *swing states*, așa cum îl sfătuiseră generalul Flynn. Cum se exprima Ignatius, deja Trump își bătuse toba pe Twitter: “*Big protest in D.C. on January 6th. Be there, will be wild!*” (“Mare protest în D.C. pe 6 ianuarie. Fiți acolo, va fi sălbatic!”). Simultan, președintele era nemulțumit de conducerea CIA și NSA și plănuia să numească drept directori niște ”loialiști” aflați în funcții de conducere în cadrul Department of Defense.

Pe 3 ianuarie 2021, ultimii zece Secretary of Defense - miniștri ai apărării sub președinții Gerald R. Ford (Donald Rumsfeld), George H.W. Bush (Dick Cheney), Bill Clinton (William Cohen, William Perry), George W. Bush (din nou Rumsfeld, Robert Gates), Barack Obama (din nou Gates, Leon Panetta, Chuck Hagel, Ashton Carter) și Donald Trump (Jim Mattis, Mark Esper) - au semnat împreună un text-avertisment privind pericolozitatea implicării armatei în alegeri. Miniștrii apărării din SUA sunt printre cei mai informați conducători politici și militari din lume. Acești foști înalți demnitari nu ar fi semnat împreună un avertisment privind pericolul unei intervenții armate dacă nu exista un pericol real și iminent; nu mai conta că fuseseră miniștri din administrații republicane și democrate, conta doar pericolul reprezentat de incitățile venite din partea conducătorului armatei și al statului. Pentru toți cei din armată și serviciile secrete ale armatei care au fost subordonații acestor demnitari semnalul era clar. Ei afirmau fără echivoc că știau ce se pregătește și că nu era în regulă. Avertismentul pentru militarii de carieră era să nu se

amestece.

Atitudinea ultimilor zece miniștri ai apărării, care au "servit" deopotrivă administrații republicane și democratice, a fost o contribuție la salvarea democrației americane, la creșterea respectabilității armatei și a instituțiilor de forță. În evenimentele dramatice care aveau să urmeze, armata nu s-a amestecat. Planul instaurării legii marțiale nu putea fi pus în practică decât cu participarea armatei. În mod simptomatic, Garda Națională nu a primit aprobarea de a participa la dispozitivul de securitate din 6 ianuarie, în ciuda avertismentelor serviciilor secrete privind ceea ce avea să urmeze.

Tentativele de lovitură de stat ale lui Donald Trump au eșuat și din pricina diletantismului politic al inițiatorului și a incapacității sale de a înțelege motivațiile și caracterul altor oameni. După 3 noiembrie 2020, tot mai multe surse de la White House (și din celelalte "ministere" ori agenții guvernamentale) au relatat presei despre urletele și certurile care aveau loc în Biroul Oval de fiecare dată când Trump se sfătuia în legătură cu modul în care urma să procedeze pentru a împiedica înlocuirea sa de la putere. Furia și resentimentele l-au împiedicat să procedeze metodic, inteligent și eficient. Aproape nimeni nu a acceptat să îi facă jocurile ilegale și anticonstituționale. Pentru ședința din 6 ianuarie 2021 din U.S. Congress, de consfințire formală a votului din Colegiul Electoral, Trump se baza pe acțiunea unuia dintre cei mai importanți loialiști, vicepreședintele Mike Pence (cel care pierduse laolaltă cu el alegerile). El trebuia să nu consfințească formal câștigarea alegerilor de către Biden. De altminteri, Pence îi asigurase pe Trump și pe simpatizanții acestuia că își va face datoria. Conform Constituției, vicepreședintele SUA este și președinte al U.S. Senate, iar Pence urma să prezideze ședința. Dar Pence s-a răzgândit și l-a recunoscut pe Biden drept președintele ales în mod legitim.

Ultima carte de jucat pentru Trump era folosirea organizațiilor paramilitare și a simpatizanților săi înarmați și furioși pentru a întrerupe ședința de confirmare a rezultatului alegerilor. Ceea ce părea de neconceput într-o democrație consolidată și mai ales în democrația americană s-a petrecut: s-a pus capăt activității puterii legislative, care trebuia să certifice rezultatul alegerilor și legitimitatea acestora. Trump era în continuare la putere, iar succesiunea nu era certificată conform procedurilor. Părea o lovitură de stat reușită.

Evenimentele violente din 6 ianuarie 2021 au fost mediatizate enorm și merită studiate de sine stătător. În logica acestui articol, ceea ce contează a fost incitarea gloatelor înarmate la *insurrection* și lovitură de stat de către președintele Trump. Parțial, insurecția a reușit. Ședințele

din U.S. Senate și U.S. House of Representatives au fost brutal întrerupte. Lipsa Gărzii Naționale din dispozitivul de securitate a contat decisiv, iar năvălirea gloatelor a copleșit forțele de poliție, care nu au folosit însă mijloace letale pentru a se împotrivi. Observatorii atenți au remarcat diferențele radicale între modul în care au intervenit forțele de ordine în vara lui 2020 și riposta anemică din ianuarie 2021. Dar toate acestea contau mai puțin, pentru că însăși soarta democrației americane era în joc. Iar viața fiecărui ales era direct amenințată (chiar și a presupușilor complici din ”interior”). Iar primii pe lista țintelor vizate explicit erau Nancy Pelosi, lidera democrată din House of Representative, și republicanul Mike Pence, vicepreședintele SUA. În fața Capitoliului a fost înălțată o ”spânzurătoare”, iar sloganul ”Hang Mike Pence!” (”Spânzurați-l pe Mike Pence!”) dezvăluia intențiile criminale ale atacatorilor. ”Capturarea, incapacitarea”, executarea legislatorilor erau scopuri explicite și explicitate ale participanților la insurecție. Din fericire, agenții din Secret Service și polițiștii metropolitani au reușit să îi salveze. În ciuda misiunii sale constituționale de a apăra ordinea de drept, președintele Trump nu a intervenit pentru a le ordona celor pe care el însuși îi instigase să pună capăt agresiunii.

Ulterior, după ce Garda Națională a primit în sfârșit aprobare de la Department of Defense pentru a veni în ajutorul forțelor de poliție, agresorii au părăsit Capitoliul. Erau fericiți și au anunțat că era ”doar începutul.” Apoi, a venit o nouă surpriză: liderii celor două camere ale parlamentului și ale celor două mari partide au hotărât să se întoarcă în Capitoliu și să finalizeze lucrările de legitimare formală a rezultatului alegerilor. La câteva ore după producerea insurecției, președintele ales Joe Biden era confirmat, iar pe 20 ianuarie 2021, depunea jurământul de președinte al SUA. De asemenea, Kamala Harris devenea vicepreședinte al SUA. Este prima femeie care are funcția de vicepreședinte, prima femeie de origine asiatică (indiană, după mamă) și prima de origine afro-americană (după tată). Dar aceasta nu înseamnă neapărat un câștig ireversibil pentru democrație, pentru că după ce Barack Obama a ajuns președinte reacțiile extremei drepte au fost cumplite.

Au urmat anchetele penale și arestarea insurecționiștilor. Unul dintre cele mai uimitoare aspecte legate de cei care au atacat Capitoliul pe 6 ianuarie 2021, furioși că ”li s-a furat votul” este că mulți dintre ei nici măcar NU AU VOTAT în noiembrie 2020, iar unii nu s-au dus niciodată în viață să voteze!! În locul unor alegeri prezidențiale normale, democrația americană a trecut prin momente de cumpănă. Fostul președinte Donald Trump a reușit nu numai să diminueze rolul crucial al SUA pe arena internațională, dar și să retrogradeze democrația

consolidată americană în categoria *illiberal democracies*. A fost o fază dintr-o criză prelungită, iar victoria în alegeri a lui Joe Biden nu garantează un parcurs liniștit pentru anii care urmează. Sunt semne contradictorii în continuare. S-a încercat scoaterea definitivă a lui Trump din viața politică, dar pe 13 februarie 2021, U.S. Senate a votat cu 57 de voturi pentru (cei 50 de democrați, plus 7 senatori republicani) și 43 de voturi contra în favoarea *impeachment*. Nu a fost suficient, era nevoie de semnătura a 17 senatori republicani (majoritate calificată) pentru a-l îndepărta pe Trump de tentația revenirii la Casa Albă.

Trump a anunțat că va candida din nou în alegerile prezidențiale din 2024. Observatorii și inamicii săi au declarat că nu se tem de revenirea sa în cursă și de faptul că va câștiga. Ei se tem de faptul că NU va câștiga, la fel ca în 2020. Viitorul Partidului Republican este incert, însă. În afară de faptul că baza socială a Grand Old Party (GOP) se diminuează, iar cea a Partidului Democrat crește, mai ales prin integrarea minorităților și datorită opțiunilor generațiilor tinere, deja se văd incompatibilitățile dintre cei care continuă să fie seduși de populismul lui Trump, de accentele sale de extremă dreaptă, și grupul moderat din partid, care încearcă să reînvie ethosul unei organizații politice cruciale pentru construirea democrației moderne americane. Nimeni nu știe, însă, care vor fi efectele pe termen lung ale alegerilor prezidențiale din 2020. Nimeni nu știe dacă poate să reziste o democrație amenințată din interior de *domestic terrorism*, tentative de lovitură de stat și subminată de politicieni și alegători care cred mai degrabă în teorii conspiraționiste decât în știință și stat de drept.

Bibliografie

BURNS, William J., "«America First» Enters Its Most Combustible Moment", *The Atlantic*, 29 august 2020, <https://camegieendowment.org/2020/08/29/america-first-enters-its-most-combustible-moment-pub-82604> (accesat pe 17 februarie 2021).

DE TOCQUEVILLE, Alexis, *Despre democrație în America*, traducere de Magdalena Boiangiu și Beatrice Staicu/vol I; Claudia Dumitriu/vol II, Ed. Humanitas, București, 1995.

GARDNER, Amy, "«I just want to find 11,780 votes»: In an extraordinary hour-long call, Trump pressures Georgia secretary of state to recalculate the vote in his favor", *Washington Post*, 3 ianuarie 2020, https://www.washingtonpost.com/politics/trump-raffensperger-call-georgia-vote/2021/01/03/d45acb92-4dc4-11eb-bda4-615aaefd0555_story.html (accesat pe 17 februarie 2021).

HUNTINGTON, Samuel P., *The Third Wave. Democratization in the Late Twentieth Century*, The University of Oklahoma Press, Norman and London, 1993.

KAPETANEAS, John; GIARDINO, Neil; FASANO, Stephanie; MULDOFSKY, Mack; YANG, Allie, "How FBI says Michigan gov kidnapping plot went from texts, small gatherings to raid (14 men are accused of plotting to kidnap Gov. Gretchen Whitmer)", ABC News, 20 octombrie 2020, <https://www.newsweek.com/donald-trump-liberate-michigan-tweet-plot-kidnap-gretchen-whitmer-governor-1537719> (accesat pe 17 februarie 2021).

MARSTEINTREDET, Leiv; MALAMUD, Andrés, "Coup with Adjectives: Conceptual Stretching or Innovation in Comparative Research?", *Political Studies*, 2020, Vol. 68 (4), <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0032321719888857> (accesat pe 17 februarie 2021).

OBAMA, Barack, *A Promised Land*, Viking/Penguin Random House, New York, 2020.

PAVEL, Dan, „Efectul alegerilor americane asupra lumii”, *Polis*, Volum V, Nr. 1 (15), Serie nouă, 2017, <http://revistapolis.ro/efectul-alegerilor-american-asaupra-lumii/> (accesat pe 17 februarie 2021).

PAVEL, Dan, *Războaiele neterminate din era Facebook*, Ed. Polirom, Iași, 2019.

PUTNAM, Robert, "Bowling Alone: America's Declining Social Capital", *Journal of Democracy*, Volume 6, Number 1, January 1995.

PUTNAM, Robert D., *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*, A Touchstone Book, Simon & Schuster, New York, London, 2001.

***, "Coronavirus: Armed protesters enter Michigan statehouse", *BBC News*, 1 May 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52496514> (accesat pe 17 februarie 2021).

***, "USA: Law enforcement violated Black Lives Matter protesters' human rights, documents acts of police violence and excessive Force", Amnesty International, 4 august 2020, (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/08/usa-law-enforcement-violated-black-lives-matter-protesters-human-rights/>) (accesat pe 18 februarie 2021).